

Л. Кроґаніцький

Пошились
у дурні

комедія-опера в 3 діях

Садко

Ціна 35 цнт.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КІНГАРНІ

ім. Тараса Шевченка.

168 East 4th Street.

New York, N. Y.

ПОШИЛИСЬ У ДУРНІ

ШУТКА - ОПЕРЕТКА В ТРОХ ДІЯХ.

М. Л. Кропивницький.

— 1919. —

Накладом Української Книгарні ім. Т. Шевченка

в Нью Йорку.

**UKRAINIAN BOOK STORE
439 N. SIXTH AVE.
SCRANTON, PA.**

— ДІЄВІ ОСОБИ: —

Максим Кукса, богатий міщанин, мірошник, вдовець.

Оришка, його дочка, літ 19.

Степан Дранко, богатий міщанин, коваль, вдовець.

Горпина, його дочка, літ 18.

Антон, наймит Куксів, молодий парубок.

Василь, наймит Дранка, молодий парубок.

Скакунець, волостний писар.

Нечипір, захожій чоловік, літ 30.

Гості і народ.

— Діється на Україні у місточку. —

Партитуру до сеї штуки можна набути в

КНИГАРНІ

168 E. 4 St. — New York, N. Y.

Д І Я I.

На кону з обох боків плетені тини, з за котрих виглядають хати, повітки, амбари, хліви, комори і інче. Під тинами лави. З лівого боку господа Кукси, з правого—Дранка. За господою Кукси видко водяного млина, за господою Дранка кузню.

Я В А I.

З млина виходять Кукса і Антон.

Кукса. Отак ось як бачиш, любий мій козаче,
Куди оком згляну, чи ногою стану,
Скрізь кривда панує, та правду гальмує.

Антон. Ох, правда, паноче, що і так буває.
Це вже так сказали, як пером списали.

Разом. Ох, тяжко, тяжко, жити в сьвіті важко. (2).

Кукса. Так як шашоль точе серце тобі і душу,
Розум так здавило, як мущій папушу,
Що вже далі буде, чи вгадають люди?

Антон. Ох, правда, паноче і т. д.

Кукса. Доглядай, доглядай, кажу тобі, більш як
свого ока!

Антон. Та вже не турбуйтесь, хазяїн, ніхто вам так
не потрафить догодити, як я; надійте ся на мене, як
на камяну гору!

Кукса. От одного тільки ніяк я не розберу, за що
ти так ненавидиш отого бабського роду?

Антон. За що? Довго росказувати! А тільки як побачу молодицю, а найпаче дівчину, то так мені з душі і верне, мов муху проковтнув... А ваших дочок ненавиджу через те, що ви мені, хазяїн, дуже полюбились, і жаль мені вас, просто біда, як жаль, що ви так з ними бідкаєтесь!...

Кукса. Ох, бідкаюсь!... А ти не гніваєш ся на мене, що я тебе частенько ганяю, або по зубах дам?..

Антон. Борони мене, Боже! Хазяїн може і спати і гуляти і на те він є хазяїн; а наймит повинен що-дня і що-ночі працювати...

Кукса. Розумно міркуєш!...

Антон. З нашим братом, з наймитом, без лайки або без бійки не можна. Нас треба бить, та ще і добре, бо ми дурні!...

Кукса. Три місяці ти в мене служиш, а я тебе вже так уподобав, як рідного сина!...

Антон. (Цілує ѹому руку). І я скажу, що не знаю чи любив я свого батька так, як вас люблю! (Помовчав). Давно вже я хочу спитати вас, бо знаю, що ви один на всім сьвіті скажете мені достомітну правду: на що оті баби на сьвіті?

Кукса. А і справді, на що вони?

Антон. Без бабів, здається ся, краще-б жило ся на сьвіті?

Кукса. Краще-б? так, так!...

Антон. Так на що-ж вони, оті баби, на сьвіті?

Кукса. Не скажу, голубчику, не скажу!... Скільки разів і я міркував над цим заплутаним ділом... Звісно, Бог створив!

Антон. На спокусу?

Кукса. О, о! як раз за хвоста упіймав!... Іменно на спокусу!

Антон. От, спасибі, що ви мені це сказали; а то я морочився, морочився!... Тепер ви мені розвяза-

ли рота... От, хоч би сказать про Оксану, сусідську наймичку...

Кукса. Що таке?

Антон. Я позавчора бачив, як ви отам, за повіткою женихали ся з нею!

Кукса. (Трівожно). Що? Бачив?...

Антон. І чув, як ви її казали, що купите на спідницю модного ситцю і платок...

Кукса. Чув? (У бік) Попав ся. (До нього). Ти чув? Гляди-ж, не проговорись сусідові Дранкові... То я хочу її переманити до себе у найми.

Антон. На що-ж ви мене обдуруєте? Бачите, як я перед вами викладаю всю свою душу, а ви... Я-ж чув, як ви її сказали: „вийди, як стемніє, на леваду!”

Кукса. Не казав!

Антон. Ні, казали, іменно казали!

Кукса. Далебі, що про леваду ані слова не сказав!

Антон. Ну, може це мені тільки почуло ся!... Одначе, я зараз таки тоді подумав: чи не діявол то, під дівочою одягою, скушає моого хазяїна?

Кукса. А що ти думаєш, може...

Антон. Піду-ж я, думаю собі, до попа і попрошу його, щоб він одмолитував моого хазяїна!...

Кукса. До попа? Чи ти-ж не здурів?

Антон. Я-ж ще не ходив, а тільки наважив ся! Як я знаю, що піп має вас за чоловіка богомільного і богобоязливого...

Кукса. Так так... Я такий, такий справді! Ти не ходи до попа, а я краще сам йому признаю ся на духу!

Антон. Нехай би та Оксана до мене липла, це не диво-б було, бо я парубок і молодий чоловік; а що-ж їй на вас уподобалось?

Кукса. Скушеніє, діявольське скушеніє!

Антон. Вже-ж не лисина ваша?

Кукса. Що таке?

Антон. Я той... я помилув ся!... Я хотів спитати: чи не гроші ваші її скушають?

Кукса. Які гроші?

Антон. А ті, що ви, на тім тижневі, переносили у ночі на ливаду, у поливяному глечику...

Кукса. Не переносив!...

Антон. Шкода тільки, що я не бачив, куди ви переховали той глечик!

Кукса. Не бачив?

Антон. Як би я бачив, то зараз би взяв їх...

Кукса. Взяв би?

Антон. Чого ви так злякались? Я-ж кажу, взяв би їх, приніс би до вас, та і сказав би: ховайте краще ваші капітали!

Кукса. Справді?

Антон. Я з роду не брехав.

Кукса. (Дивить ся на нього). От же я не розберу, що ти за людина...

Антон. Я? — сама правда!

Кукса. Може, може!... Ну, та і бойкий ти на словах!

Антон. О, я на словах, як на органах!

Кукса. Бачу, бачу! Музикант! Хе-хе-хе! А ну, подивись мені в очі! (Антон дивить ся). Здається ся, що ти не брешеш. Ну, то я-ж оце піду, а ти тут додглядай, за дівчатами.

Антон. Та вже не бійтесь і ока не заплющу! Може і радий був би заплющить хоч одне око, та коли-ж мені так баби починили, що сон у мене на вік одняли!

Кукса. Ну, прощай до якого часу!

Антон. (Доганя з заду і кричить). Слухайте, хазяйн!

Кукса. А що там ще таке?

Антон. Ви вже, пожалуста, не зачіпайте отੱєї
Оксани, нехай вона скисне!

Кукса. Скушеніє, чисте навожденіє! Та нехай во-
на... Навязала ся... а люди і почнуть нащекувать...
(Пішов).

Антон. Ну, коли-б мені удалось ще тебе піймати
хоч на одній провині, тоді-б ми з тобою потягались!

Я В А II.

Tі--ж і Василь (вихадять з кузні).

Антон. Ну?

Василь. Ні ну, ні тпру!

Антон. Погано пан пише! Ну, а я свого огаря тро-
хи гнуздаю! Ось-ось скоро і цурку надіну на губу!

Василь. А знаєш, братухо, що я де-що придумав?

Антон. Кажи, що!

Василь. Коли вже діло доходить до нікуди, то
треба на хитрощі пускатись!

Антон. Я це давно знов і так і роблю! Бо в съвіті,
на гроши та на господарські достатки більш бідних
людий, ніж богатих, а що на rozум бідних, то ще
більш. І ті люди, що живуть в достатках, з де-біль-
шого мають дивну натуру: вони не можуть ступить і
одного ступня без поводиря, а інші, то ще і гнівають
ся, чом їх за ніс не водять!...

Василь. Як же це так? я і не розберу!...

Антон. А ось розміркуй! Наприклад, от скажу про
моого хазяїна: коли-б я не запевнив його у тім, що
ненавиджу бабського роду, чи він дав би мені під
пригляд своїх дочок?

Василь. А і справдї!

Антон. Перш він бояв ся вийти за подвіре, му-
чув ся, сердешний, не спав покійно, не їв, не пив...
Все юому здавалось, що його дочки за хлопцями бі-

гають... А тепер він пішов собі до людий безпечно. Стало бить, я воджу його за ніс, юому-ж на користь.

Василь. Ну, та і хитрий же ти!

Антон. Та і ти-ж на хитрощі пускаєш ся?

Василь. Моїми хитрощами я тільки себе дурю! Скажу тобі, братухо, що без Горпини мені краще в ополонку головою!...

Антон. От що вигадав! Нехай накладають на себе руки ті, за котрими є кому жалкувати; а наш брат, бідолага, загине не своєю смертію, то скажуть: „туди йому і дорога, ледацюзі!” Я теж кохаю Оришку, а що-ж ти вдієш? Треба хитрувати: не можна через тин, лізь по-під тин!...

Василь. Ти мені що-дня одне і те-ж кажеш. Ка-жу тебе, що мені не ждеть ся!... Ні, я рішив! Оце я зараз несу роботу в містечко, та забіжу до писаря, він мені родак і щось-то вже він мені та порадить! Я чув, що мій хазяїн не сьогодня—завтра дожда жениха з города; хто-сь то має приїхати, сватати Горпину!...

Антон. І мій натяка частенько про якогось жениха, теж з города.

Василь. Піду, упаду прямо писарові до ніг, нехай визволя обох нас!...

Антон. Яким побитом?

Василь. Про те вже він знає. (Пішов).

Антон. А може і справді пісар що небудь придума? Чув я, що писарі на ці штуки великі майстрі! Що-ж це Оришка і доси не виходить! Сказала-ж: як тільки батько з двору, то зараз і вибіжу!” (Побачив Оришку). Іди, Оришко, не бій ся. Батько ондечки вже ледве манячить. Пішов по людях гроші правити за переміл, то може там і геть-то загострюється ся...

Я В А III.

Оришка і Антон.

Оришка. Ох, я так вся і тремтю!

Антон. Бог-зна чого ти лякаєш ся!

Оришка. Де-ж пак! Нешчаслива наша доленька, що і побалакати не доведеть ся до ладу...

Антон. Що-ж, коли батько твій, бач, все гне на те, щоб до його дочок сватались дукарі, або купці!

Оришка. Ох, горенько тяжке! „Віддам, кажуть, тебе хоч за старого та беззубого, а би-б за грошовитого!”¹

Антон. То-то ж-бо і є! Що не кажи, а велике діло гроші! А ти послухай батька, покорись йому, та іди хоч за чорта лисого!

Оришка. Бог з тобою, Антоне, як це ти говориш? Ти гніваєш ся за щось на мене? І через те так кривдиш мене? Чи я-ж тобі у чім зрадила?

Антон. А то-ж і ні? На глум я тобі здав ся, чи як? Он і вчора цілісеньку ніч виходив по ливаді, а ти і не прийшла!... А я ходжу, як дурний... Мало не до съвіта блукав та висыпіував! (Промовчав). Ну, Оришко, що-ж, надумалась ти про те, що я тобі казав?

Оришка. Скажу прямо батькові: віддайте мене за Антона!

Антон. Коли ж-то буде?

Оришка. Як тільки спобіжу таку годину, що вони не будуть сердиті...

Антон. Це буде як раз на маненького Юрія, як рак свисне!

Оришка. Вони деколи бувають таки дуже добри!

Антон. На Миколи та і ніколи!

Оришка. Я скажу їм прямо, що не переживу розлученя з тобою!

Антон. Переживеш!

Оришка. Ох, яка твоя мова уразлива!

За що-ж, милив, ти вражаєш
У край моє серце?
Чи вже-ж справді ти думаєш,
Коханнє минеть ся?

Антон. Хоч думаю — не думаю
Серця я не змушу:
Воно ние, воно рветь ся,
Гадиною веть ся!
Не приспить його і не спое
Сон-трава, нї рута;
Одна смерть його загоє,
Та зілле-отрута.

Оришка. На що-ж смерть, нехай надія
Обгортав душу,
Бо без неї, як без сонця,
Загинути мушу.

Антон. Занехав я надію
І думки залишив,
Тільки серце пориває,
То квилить, то умліває...
Не приспить його і не спое
Сон-трава, нї рута;
Одна смерть його загоє,
Та зілле-отрута.

Оришка. Годі, милив, орле сизий,
Годі-ж сумовати;
Станем широ у Господа
Доленьки благати!

Антон. Хоч благаю — не вблагаю,
Зглянись на нашу долю,
Спаруй серця наші і душі,—
Вчини святу волю!

Оришка. Боже милив, милостивий,
Горя я не змушу, —

обое разом

Бо не має йому краю: }
Воно палить душу.   } обое разом

Антон. Одначе, я все такі боюсь вірити тобі! Бо не можу я свого серця заспокоїти!

Оришка. (Глянула у бік). Ой, лишенько, батько вже вертають ся!

Антон. Чи і справді? (Глянув у бік). Так, так! Вже його лихе несе! Слухай, Оришко, підемо на прогулянку?... Ні? Чого-ж ти мовчиш?... Ти бачиш, що серце мое вогнем поняло! Ну, то як собі знаєш, а тільки слухай сюди: хоч би там і смерть, а щоб ти сьогодня була на леваді!...

Оришка. Буду, хоч смерть, а прилину, мій орле! (Пішли).

Я В А   V.

Кукса (виходить засмучений і сідає на лаві.)

Втомив ся! Не так від ходу, як від тих думок, від того клопоту! Куди не піду, так думка ноги і поверта додому. (Сьпіває):

Чи мені-ж хоч марілось,
А чи у сні верзлось,
Щоб отак на старість
Сумувати прийшлось?
За що-ж, за що, за що,
Ти мене караєш,
У землю вганяєш,
Сили відіймаєш, —
Господи! — за що?
Доти я був щасливий,
Доти я і не журивсь,
Доти і не знав смутку,
Доки я не женивсь.

На щож, на що, на що,
Жінку собі взяв,
Дітвому придобав,
Клопоту зазнав, —
Господи! — на що?

Сумую я і нуджу ся,
Съвіт мені остохид,
Бідкаюсь та бю ся,
Як та риба об лід.

Куди-ж куди, куди,
Подінусь з журбою,
З тяжкою нудьгою,
З такою сїмею —
Господи! — куди? (Сів).

Гай, гай! Не поможе, мицій Боже, і воскова съвічка! І за які гріхи покарав мене Господь, отім нікчемним зіллєм? Ну нехай би сказать одна, нехай би вже і дві... Ну ще і три сяк-так! А то-ж пять! Оришка, Палажка, Оксана, Тетяна, ще і Івга! Ну, як ти даси їм ради? Це-ж не те, що там, як бува у млині що небудь поламаєть ся, кулак, чи порплиця: цюк раз, цюк у друге — і полагодив! А тут що-денна, що-хвилинна біда!...

Антон. (З млина). Хазяїн! Вже Гаврилове жито змололось; чие тепер засипати: жидове, чи дякове?

Кукса. Засип жидове! З жида швидч гроші виправиш, а з дяка поправиш! (Антон пішов, Кукса оглянув ся). Як це Антон постеріг, що я переховував гроші? Добре, що я після того ще раз їх перевівав! (Антон підкрав ся з заду і дивить ся з за плечий, Кукса думає, що то собака спиняється, кричить: пішов, рябко!). Скільки-ж це у мене бракує до пяти тисяч? З собою приніс сорок сім рублів, (знов кричить: „пішов, Сірко!”) та у малій скрині під

замком шістьсот трийцять чотири, та в глечику на леваді чотири тисячі...

Антон. (З за плечей). А як змелю жидове, тоді чиє засипати?

Кукса. (Хова гроші). Чиє хочеш! (Антон пішов). Нї, мабуть, як ляжу спати, тоді і полічу; нема крашої доби лічити гроші, як в ночі, ніхто не мішає! (Помовчав). От старша дочка, Оришка, та вже і зовсім приспіла, до парубків аж горить... А за нею вже і меньча пнеть ся в гору, як той будяк! А вже, звісно, коли це зілле пристигло, то швидч випихай його з двору, бо як перестигне, то ніхто і не поквапить ся... А женихів, як на злість, нема та і нема! Тут би, мовляв, віддав би і за півня, колиб тільки срібне піря... Ну що, як би до Антонової вроди, та гроший хоч рублів п'ятьсот, та волів пар зо три, та земельки... От би зятем був би!... Чи і справді-ж Антон так ненавидить бабів? Як він постеріг мене з Оксаною?... Здаєть ся, так вже оберегаєщ ся, от же-ж і постеріг! Мабуть не даром чоловікові дано два ока... Одначе, я думаю, що на бабу мало і двох очий, то вже таке проклятуще зілле, що за ним і в чотири не потрафиш. Хоч би сказати і про мою покійну жінку...

Оришка. (З хати). Тату, а де я візьму муки на вареники: чи у млині, чи...

.. **Кукса.** Кортить тебе у млин? Тъфу! все забуваю, що у мене Антон служить; ну, з цим навряд чи по-жиркує! (Гука). Піди у млин, нехай Антон візьме коряк з якого там купецького лантуха. Піди, піди, та поцілуй його! (Регоче).

Оришка. З якої речі? Цілуйтесь самі з ним, коли він вам так до вподоби! (Пішла).

Кукса. (Сьміється). Мабудь, вже коли — небудь впіймала від Антона облизня!

Я В А В.

Кукса і Дранко.

Дранко. (Кричить у себе на дворі). І слухати не хочу! Знаю, які печериці підеш збирати. Сиди мені в хаті, як пришита! Що?.. Ну, ну, ти в мене поговориш! Що підеш таки? То і не вертай ся до двору!

Кукса. Чого то мій сусіда так розлютував ся?

Дранко. (Виходить). Це кара Господева! Ні в день, ні в ночі і ока не заплющ, так і зори, як той пес!...

Кукса. Добри-день вам, сусіде!

Дранко. Ні, вже, мабудь, мені доки і сьвіт-сонця доброго дня не бачити!

Кукса. А що там таке трафилось?

Дранко. Відчепіть ся ви від мене! Раз-по-раз липнете до мене, мов смола до підіска; що-дня лізете мені в очі з своїми питаннями, як пил з вуглю!... Здається, добре вже знаєте мій клопіт!

Кукса. А, то ви все про теє?

Дранко. Та вже-ж не про онеє? Он у вас від п'ятьох клопоту того повен міх, аж голова облізла, а в мене їх аж сім... Я вже не раз кажу, що краще-б мені կувадло на десятеро тріснуло, ніж оттака щоденна гардівля!

Кукса. Та хай би мені що-дня лотоки трощило в цурки, опуст засмогтувало!

Дранко. Та що вам?

Кукса. Як що? От тобі і здрастуйте!

Дранко. У вас же їх тільки п'ять!

Кукса. Але-ж і п'ять...

Дранко. Але-ж не сім...

Кукса. Але-ж і п'ять, кажу!

Дранко. Але-ж і не сім, кажу! Гапка, Пріська, Гор-

пина, Хотина, Секлета, Ялина ще й Хівря!

Кукса. Оришка, Палажка, Оксана, Тетяна ще і Івана... Воно конешне!...

Дранко. То-то ж-бо і є! Ціла вармія!

Кукса. Цілий шкадрон! Та адже-ж, кажу, і пять в рощот треба взяти!

Дранко. Алеж, кажу і сїм по бублику всім... Хоч візьми, забірай на віз, притягни рублем та і вези на торг! Отакого жигала достань у печінки!

Кукса. У голові неначе у десятеро ступ товче!

Дранко. Нехай би товкло, чорт його побери; а тут серце, з пересердя, перепалило тобі, мов на жужелицю!...

Кукса. Чи не хочете понюхать съвіженської? — (Підносить тавлинку).

Дранко. Добре! вже я чхаю і без табаки. (Нюха). Я-ж кажу: нехай би була одна!

Кукса. Ну і дві ще нічого!

Дранко. Та воно і три не велика ще печаль!

Кукса. Ще три, сяк-так!

Дранко. То-ж не сїм?

Кукса. Або-ж і не пять?...

Дранко. Але-ж не... Атчхи! (Чихає).

Кукса. На здоровячко!

Дранко. Дякию! Міцна табака!... У кого купували?

Кукса. У Свирида.

Дранко. У того, що чотири дочок має? Сердега, певно нарочито роби таку міцну табаку, щоб занюхати своє горе...

Кукса. Еге-ж. З кришталем! Кришталъ з розбитих стаканів товче та підмішує у табаку, щоб... щоб щіпало у носі! бо так, каже, вже не беруть...

Дранко. До всього добирають скуства!

Кукса. А так... Съвіт уперед іде...

Дранко. А що, як нове веретено?

Кукса. Черкає потроху.

Дранко. Черкає?

Кукса. Еге, черкає! Я вже деколи думаю собі: чи не стоять наші хати на такім ґрунті, що він такий плодючий на той бабячий рід? (З Дранкового двору чутно гавканє).

Дранко. (Хутко підбігає до свого тину і заглядає у двір). Собаки загризлись! Он вже Василь повернув ся. (Гука). Іди-ж, іди до кузнї, нічого там переморгуватись!

Кукса. А він хіба туди?

Дранко. Ні, тепер вже не помічаю, а перш трохи стреляв... Тільки моя Горпина до нього...

Кукса. Горить?

Дранко. Аж пашить.

Кукса. Отак моя Оришка до Антона; тільки що Антон не таківський...

Дранко. Не вірте!

Кукса. Ненавидить бабів!

Дранко А я вам кажу: не вірте! От за Василя, голову покладу під қувадло! Як тільки котра з дівчат навернеть ся до кузнї, то він зараз розігріє жигало, та так у вічі і штрика!

Кукса. Не вірте!

Дранко. Росказуйте!

Кукса. Не вірте, кажу вам!

Дранко. Говоріть собі!

Кукса. Ох-хо-xo! Так за щож, за що-ж на мою голому звалилось таке горе? Воно мов на пшόно потовкло мою душу, мов на круничатку подерло мое серце!

Дранко. Нехай би там дерло, то пусте діло!... А тут мов обценьками здавило тебе і ріже тобі душу, як крицю тупий терпуг!...

Кукса (съпіває):

- Кукса. За що ти, Боже,
Зтруй мій вік?
- Дранко. Безщастний на сьвіті
Я чоловік!
- Кукса. Ой, чи вже-ж мені що-хвилі
Клопіт той тремати?
- Дранко. Чи вже-ж мені супокою
І хвилі не мати?
- Дранко і Кукса (разом):
О-о-о-о-о-о!...
Згляньсь надо мною!
Дай хоч хвилину
В день супокою!
- Дранко. Ой, чи думав ти, Степане,
Що така біда настане?
- Кукса. Чи гадав же ти, Максиме,
Що така біда настигне?...
- Дранко. Хоч повісь ся,
Хоч вдави ся!
- Кукса. Хоч здурій
Або-ж скажи ся!
- Дранко і Кукса (разом):
Або сядь, мовчи та диш,
От тобі, Гандзю, книш!
- Кукса. Коли-б знов те лихо,
Та зроду-б не женивсь!
- Дранко. Коли-б гадав горе,
Краще-б удавивсь!
- Кукса. Як п'ять дочок мати,
То краще здуріти!
- Дранко. Ні, з сьома дочкиами
Віку не дожити!
- Дранко і Кукса (разом):
Ох-ох-ох-ох-ох-ох-ох,
Безщастна доле!

Яке я терплю,
Тяжкеє горе!

Дранко. Ой, чи думав ти, Степане? і т. д.

Кукса. Чи гадав же ти, Максиме? і т. д.

Кукса. Єсть же в сьвіті люди,
Що горя не мають.

Дранко. Замісьць сїм дочок,
Одну собі мають.

Кукса. Інчий одну має,
Та і ту проклинає.

Дранко. Ох, правда, сусіде,
Що і так буває.

Дранко і Кукса (разом):

Ох-ох-ох-ох,
Зглянсь надо мною,
Дай хоч хвилину
В день супокою!

Дранко. Ой чи думав і т. д.
(З дворів чути регіт).

Дранко. Ўй Богу, вже Горпина відкрадаєсь кудись! Де-б мені дубину зачепити? Пострівай же, я тобі дам печериці. (Витягає з тину кілок і біжить в подвіре).

Кукса. Піти ще у млин, чи не засну хоч трохи?..
та може заспокоюсь.

Антон. (Спостеріг його, кричить на Оришку). — Убірай ся, убірай ся з млина, нічого тобі тут засижуватись!

Кукса. Ай, молодець Антон! (До Оришки). Поцілуй його, Оришко, то він зараз подобрі! (Регоче).

Антон. Як ви, хазяїн, отак будете повчати її, то я і рошту попрошу! (Кукса съміючись пішов у млин).

Кукса. (Тихо). Та то я нарочито...

Я В А VI.

Оришка виходить усміхаючись.

« **Оришка.** Ну, та і не хитрий же Антон! Як достомітно удає з себе сердитого, нїби і справді ненавидить мене... А вже як він мене любить, як кохає, то і не знаю, чи зможе який інчий парубок кохати так дівку! І цілує, і пригортає і щебече!... І так же-то любо тоді стане на серцеві, та весело! (Сьпіва)

Любий Антоне,
Мій ти соколе, —
Ти-ж мій коханий,
Ти-ж мій жаданий!

Як мені любо,
В купці з тобою!
Не зрадь же мене,
Мій ти соболю!

Мій ти кришталю,
Тебе-ж, серденъко,
Щиро кохаю.
Як мені любо і т. д.

(Пішла в хату).

Я В А VII.

Дранко і Горпина.

Горпина. (Ідучи через кін). Я-ж вам кажу, що зараз вернусь!

Дранко. А я тобі кажу: вернись! Вернись зараз мені, бо ноги поперебиваю!

Горпина. А я вам кажу: не вернусь таки. (Пішла).

Дранко. Ах, ти-ж анахтема! (Кидає в слід її палицю і попада в Скакунця).

Я В А VIII.

Дранко і Скакунець.

Скакунець. (Підняв палку). Ну що-ж, як оцей документ та представлю я до особи мирового судії?

Дранко. Вибачайте, то я ненароком!

Скакунець. Що мені з вашого „вибачайте?” Ви моїй особі могли оцію особой ноги поперебивать.

Дранко. Вибачайте, будь ласка!

Скакунець. Знов: вибачайте!” Чудний народ!

Дранко. А чого-ж вам ще?

Скакунець. Не доводя до особи мирового судії, предлагаю вашій особі заплатить моїй особі руб серебра. На це вам даю строку три дні. Це одна стаття. А другий параграф: маю до вас листа з города.

Дранко. Листа? Давайте мерщій! (У бік). Певно, від Лахтієна Хведоровича з города! Може про що цікаве пише?

Скакунець. (Гука в двір Кукса). А хто там є живий? Скажіть хазяїнові, що маю до нього лист з города!

Я В А IX.

Кукса хутко виходить з млина.

Кукса. Кажете, листа до мене принесли? (У бік). Певно, хтось з приятелів чи не жениха рає?...

Дранко. Давайте-ж мерщій, бо мені ніколи!

Писар. Ніколи не треба хапатись! Хто хапається ся, той тільки діло псує, так і в псалтири показано: хто спішить, той людий съмішить... Так-то, приятелі мої любезні і милостиві государі...

Кукса. Пожалуста, мерщій давайте!

Писар. Що?

Кукса. Та лист-же!

Писар. Який ?

Дранко. А, які-бо ви! Тут повна голова клопоту!..

Кукса. Аж гуде в голові, як у млині, від того клопоту... .

Писар. Слухайте сюди, я вам роскажу одну причту. Іхав один чоловік через вузенький місток, а йому на зустріч полупанок. „Звертай”, кричить полупанок. Той мовчить. „Звертай!” кричить у друге. Той таки мовчить. Полупанок баче, що неперевага, вже промовив з тиха: „Будь ласка, зверни, чоловіче добрий”. А чоловік тоді і одмовив: „А де-ж ваше: здрастуйте?...”

Кукса і Дранко. Хіба-ж ми з вами не здрастувались?

Писар. По справці, оказуєть ся, що ні!

Дранко. (Простяга руку). То здрастуйте!

Кукса. (Тож). Моє поштеніє!

Писар. (Стиска руки.) Доброго здоровячка! Як ви собі поживаєте?

Дранко. Та так, помаленьку!

Кукса. Полеген'ку: то скоком, то боком!

Писар. Ну, слава Богу! Щож у вас тут нового?

Дранко і Кукса. О, вже знов почали! Та мерщій-бо!...

Писар. Чого це ви до мене прилипаєте?

Дранко і Кукса. Та де-ж листи?

Писар. Листи? Листи там де їм слід бути — на дереві!

Дранко. Та ні, листи ті, письма?

Кукса. Те, що чорнилом по бумазі...

Писар. А, письма? У волості!

Дранко. То так би й казали зразу! (До Кукси). Побіжимо, сусіде?

Кукса. А що-ж, пошкунделяємо.

Писар. Волость замкнена.

Дранко і Кукса. А в кого-ж ключ?

Писар. У кого належить йому по закону бути.
Закон показує: „Печать у старшини, бляха у соцько-
го, книга у зборщика, а ключ у писаря.” Писар єсть
ключ до всяких ділов!...

Дранко і Кукса. Так одімкніть!

Писар. Одімкнуть не штука, коли-б не заржавів.

Дранко. Лоєм помастіть...

Кукса. Або олінавтом...

Писар. Не беспокойтесь! Я всії свої архиметики і
без вас понімаю!

Кукса і Дранко. Ну?...

Писар. Не нукайте, не повезе... А як засішаєте,
то ще і хвицать почне!

Дранко і Кукса. Морока з вами, та і годі!

Писар. Скажіть мені, любезнійші мої приятелі і
милостиві государі: як ви збираєтесь куди їхати, чи
ви годуєте коней?

Дранко. Хто-ж цього не знає?

Кукса. Не погодувавши, не поїдеш!

Писар. І оброку даєте?

Дранко. Як не даси вівса, не побіжать!

Кукса. Що і казатъ, з двору не рушать, приста-
нуть.

Писар. Стало бить їхати: тпру?

Дранко і Кукса. А так, так: тпру!

Писар. От там і вся політика! Розумно вам?

Дранко і Кукса. Ні!

Писар. Так слухайте-ж, я вам ростовкую усе по
пунктах і по параграфах...

Как без політики жити,

На цім химернім съвіті?

Чи викрешиш з кременю

Вогню без кресала?

Чи солодко їсть ся,

Борщ голий без сала?

А кому до смаку
Пампушки без часнику,
Без олію галушки,
Або риба без юшки?
Не знаю, панове,
Как на ваші зуби?

А я від тої страви
Одвертаю губи!
Кожний писар з покон вік,
Політичний чоловік:
Нельзя йому слова свої
На вітер пускати,
За все він повинен
Требувати плати...
Бо волостний писар,
Што в слюсарні слісар,
Што у плузі чересло,
Або в човні те весло.
Не знаю, панове,
Як вám це здається ся?
Я-ж маракую,
Што скрізь так ведеться!
Тепер візьмем кого з селян,
Не з грошовитих, а з бідних мирян:
Чи знайдеться хоч один
Такий вже не ласий,
Щоб йому перед Різдвом
Не снились ковбаси,
А у піст таран, чахонь,
Оселедець часом,
Після-ж чарки, на похміліє,
Хрін та редъка з квасом?...
Не знаю, панове,
Што частіщ вам сниться,
А што тій бідності,

То що ніч м'ясницї!...
От, грошовитий то інча статя,
Тих безпечніше по всяк час жите:
Не потіє, не хворіє,
Карбованці ліче,
Усіх гонить, зневажає
І всім дулі тиче!
Люди всій йому мовчать,
Доки грошики брязкати!...
І до віку, добрі люди,
Грошовитий в шані буде,
Бо гроши над нами
Завдже керують,
За гроши і дурні
Розум купують!
Тепер, панове, скажіть мені,
Как без политики жити на селі?
Чи можна-ж нам, писарям,
Ворони ловити,
Коли сьвіт такий жити!
Што краще і не жити!
Потому я і не дрімаю
І де должно, запускаю
Будьто-би для ради штуки,
У чужі кашені руки...
Не знаю, панове,
Как це вам здається ся,
А меж нами писарями
Везде так ведеть ся...

Дранко і Кукса. А листи-ж наші як?

Писар. Тепер я піду до дому, пообідаю, так ля-
жу відпочити...

Дранко. Та це вам замарудилась подратувати нас,
чи як?

Кукса. Нічогісенько не розберу!

Писар. Одначе, прощайте! Завтра, як не забуду, то принесу вам листи.

Дранко і Кукса. Та це до завтраго ждати?

Писар. (Дивить ся на обох). Ач, які нехитрі! Ну, как діло віджу, то з вами з невиразимою хвильозофією недалеко доїдеш. Чи ви справді, чи прикидіваетесь? Не вже ви зовсім не догадались?

Дранко. Я ні, я зовсім не догадливий!

Кукса. А мені розжуйте і в рот положіть, то я і тоді не догадаюсь. Хіба вже скажетε: „їж!” А то так і буду стоять, роззявивши рота.

Писар. Справді?

Дранко. А так, так! вони у нас такі!

Писар. Стало, будем говорить прямо?

Дранко і Кукса. Прямо краще!

Писар. Как упрямо, так і прямо! Уплатіть мені, то і листи зараз получите!

Дранко. Так би зразу і казали!

Кукса. А то й почали закидати про коней та про овес!...

Дранко. Та про якусь політику!

Писар. Таксу ви мою знаете?

Дранко і Кукса. А яка?

Писар. Перш була по пятаку, а тепер возвищена, по гривенку! Бо скрізь тепер ідьот на повищеніє!

Кукса. (У бік). От, чортів дряпіжник! (Виймає з кишень гроші). Нате вам!

Писар. А вам звольте лист.

Дранко. Звольте і мої! (Дає гроші).

Писар. (Дає лист). Пожалуйте і вам!

Кукса. (Одійшовши трохи, мане пальцем писаря.) На часиночку!

Дранко. (Тож мане собі). На хвилиночку!

Писар. Чого?

Кукса. Милости прошу!

Дранко. Будь ласка!

Писар. Такса теж возвищена: за прочитаніє десять копійок, за одписаніє двайцять. (Голос з двору Дранкового: "Тату, ідіть, до вас паламар чогось прийшов!").

Дранко. О, слава Господеві! Той мені даром прочитає! (Пішов у свій двір).

Писар. Гривенік з кармана вилетів!

Кукса. От, щасливий мій сусіда: йому все дурницю обіходить ся... Зділайте милості!

Писар. Ну?

Кукса. Прочитайте, що тут надрапано, я за платою не постою!...

Писар. (Протяга руку). По таксі!

Кукса. Не турбуйтесь! Мілких тепер нема! Завтра...

Писар. Ні, спасибі... Мені вже живіт підвело від ваших завtrakів!

Кукса. От же лишенко! Та ось хоч сами помацайте, порожнісенькі кишені!

Писар. (Хоче взяти за кишеню). Позвольте!

Кукса. І не сором вам лїзти у чужу кишеню?

Писар. (Засовує руку у його кишеню). З вашого присогласу. (Виняв гроші). Бачте, ось і намацав как раз ~~т~~тривеника!...

Кукса. (У бік.) А, щоб не даром, мабуть, кажуть, що иноді і сам чоловік не зна, у якій кишені у нього чорт сидить!...

Писар. Єто верно! (Роскрив листа, читає). „Приятелю мій, вселюбезнійшій милостивий государ і шановний господине”....

Кукса. Спасибі за шанобу! Мене таки, спасибі, люди шанують!

Писар. (Знову читає). „Шановний господине!...”

Кукса. Аж двічі шанує мене? Це якась дуже вже добра людина пише!

Писар. Ви-бо не перебивайте, а слухайте готового! Воно зараз піде далі: „...Шановний господине! Звиняйте, що так довго не одписував до вас об ваших ділах, касательно жениха...”

Кукса. (Озирається). Читайте, будь ласка, нишком, я не глухий!

Писар. (Читає). „... Касательно жениха, потому що не мав времені!...”

Кукса. А як що і справді йому було ніколи? Ко нешне, мушу вибачити!

Писар. Я, кажеться, здеру з вас проти возвищеної вдвоє!...

Кукса. За що?

Писар. За многоглаголаніє!

Кукса. Мовчу, мовчу!

Писар. (Читає). „Ну, одначе, тепер подаю вам дорогу звістку: на єтом тижневі, коли не в суботу, так небезпременно у неділю”...

Кукса. Сьогодня субота!

Писар. Єй Богу, я полізу до вас у кишеню за возвищеною таксою. (Читає). „...У неділю приїдти парнишка, жони моєї сродник, на оглядини до вас. Хоч він вже і в літах, і із себе не виду непоказной, но одначе-ж хвундаментний чоловік і порадошний господин. Зумійте тільки прийняти його в цастоящім хвасонї, і доцер ваша, Орна Максимовна, возьмуть себе в первое преділовіе превосходное щастіє і отсюда возникнет любов і проче”...

Кукса. Подай, Господи!

Писар. Ну, та і язик-же у вас!

Кукса. Мовчу, мовчу!

Писар. (Читає). „Може йому прийдеть у второе преділовіе прикинуться убогим і одягнеться вон

не по благородному, а по бідному, то ви не внімайте не етот хвакт своєго обращенія...”

Кукса. (Крізь зуби). Подаї, Господи!

Писар. Чи ваш язик може понімати яку небудь дисципліну? (Чита). „Желаю вам от усіх моїх совокупних чутствій хорошо на веселі гулять і нас часто вгощать. Совітую не откладувати етого діла у продолжительний ящик, везти у той же день до вінця і слава Богу...”

Кукса. (По павзі). Амінь?

Писар. Амінь. О, тепер можете розглагольствовать, скілько желаєте.

Кукса. Амінь! Їй Богу, зараз оце і до попа побіжу і договорю його. (У бік). Слава Тобі, Господеві, діждав ся!... (До писаря). Милости прошу і вас на весілє!

Писар. Благодарим за вніманіє! Так ка-же, разви ви завтра думаєте їх і звінчать?

Кукса. А що-ж тут довго откладувати? Як що можна, то і сьогодня!...

Писар. Оце-ж і по листові. А від кого він, ви додгадались?

Кукса. Від Лахтієна Хведоровича, з города?

Писар. Так і тут обознача: „Від Лахтієна Хведоровича, з города”. Ну, до свіданя з вами! (Іде).

Кукса. (Хова листа). Ну, тільки я вам скажу, що за такого куценького листочка не варт було платити гравеника!

Писар. Не великий, кажуть, червінчик, та дорогий! За те-ж зятя богатого придбаєте.

Кукса. (Оглядається). Будь ласка не гамоніть!.. А хіба мені моя дочка обридла? Легко, думаєте, мені буде розставати ся з нею? Ви понімаєте, що таке діти за для батька, котрий ними втішається, ними пишається ся, живе ними, диха ними... Котрий, котрий... (У

бік, ідучи в хату). Слава Тобі, Господи! Так і чую, як мені від серця відтягла; на душі так якось весело стало, мов весняна вода прибува на лотоки, неначе величезний лантух з пшеницею зусунувся з плечей... Коли-б тільки піп согласився швидчі їх повінчати? Та нехай хоч і 25 карбованців загне, заплачу. (Пішов)

Писар. Треба-нада буде сповістити Василя, що наша політика, кажеться, вже кипить!

Я В А Х.
Дранко і Писар.

Дранко. (Балакає сам з собою). Я таки зразу догадався, що це від Лахтієва Хведоровича. Піп до мене дуже прихильний, то він мені їх завтра, або сьогодня звінчає! Паламар каже, що можна хоч і сьогодня звінчати, аби документи були чистоплодні! (До писаря). А, ви ще тут?

Писар. Дожидаю од вас резолюції на счет рубля серебра.

Дранко. А, які бо ви! От же, я добріший від вас.

Писар. Любопитственно?

Дранко. Милости прошу завтра до мене на весілі!

Писар. Благодарю! (У бік: І тут діло закіпа). Це одна статя, а за руб серебра три дні вам на розмисленіє. До свидання!

Дранко. Тільки ви сусідові ані словечка. (Писар пішов.) Сьогодня або завтра жених прибуде! Спасибі Лахтінові Хведоровичові! Пише, щоб я скоріш їх звінчав! Мотнусь оце зараз до попа!

Я В А XI.
Кукса і Дранко.

Кукса. (Ідучи з свого двору і не бачучи Дранка, тихо приспівує і притопує):

І по хаті тини-тини,
І по сінях тини-тини,
Вари, жінко, лини!...

Дранко. (Побачивши, що Кукса танцює, присьпівуює і собі).

І по хаті тупу-тупу,
І по сінях тупу-тупу, —
Вари, жінко, крупу!...

Кукса. (Уздрів Дранка). Чого це ви(сусіде, так радієте?

Дранко. А вас яке лихо розносило, що танцюєте?

Кукса. Хіба-ж то я танцював? Я утоптував осьдечки землю, бачте, якась чортяка покорписала?.... Певно, капосні діти у хаток грались, або у горобця...

Дранко. А мені здалось, що ви танцюєте, я і подумав собі: а ну, піддам сусідові охоти!

Кукса. Та чи нам же танці на умі?... Об спасенії душі треба думати!

Дранко. Чи не до вечірній зібрались?

Кукса. Еге!

Дранко. У яку церкву?

Кукса. До Спаса! Велів конячину запрягти...

Дранко. А я піду до Пречистої. Ох, гріхи, гріхи!

Кукса. Іменно, що гріхи! Здається ся і живемо по Божому, і в церкву вчащаємо, і постів додержуємо... Чи ви понеділкуєте?

Дранко. А як-же, вже третій рік.

Кукса. А я шестий!... А під старість все там ніби чуєш, яка сила гріхів за плечима!... Як після доброї зими води.у ставок напре, що аж греблю рве.

Дранко. Еге, так і чуєш, як пригина тебе до землі, як добрий лантух з земляним вугілєм!

Кукса. От, часом кузочку манесеньку наступиш ногою і задавиш її ненароком, а воно і то гріх! (Дає

понюхати). І цього зіля, кажуть, гріх вживати... А ми все таки вживаєм...

Дранко. (Нюха). А як-же! Я чув від одного дяка, що каже, на тім съвіті нечиста сила, замісць цієї погані, буде тобі у ніздри запихати чемерицю...

Кукса. Мені один салдатик росказував... гвардієн, він, значить ся, був вже аж двічі на Ахтонській горі... так каже, що... каже: „гріхи наші да і тольки!”.

Дранко. Прощайте до якого часу!

Кукса. Ходіть здорові! Може вас чим зобидив сьогодня, то простіть мене!

Дранко. І мене простіть!

Кукса. Бог простить! Знаєте, живемо по сусідству: не можна, щоб инколи не посварились... Собаки і ті гризуть ся... або горщик з горщиком в печі стовкнеться і розіб'ється... (Уклонившись, пішли).

Я В А XII.

Василь, Антон, потім Горпина і Оришка.

Василь. (Регоче, хапаючись за боки). Бачив, бачив, Антоне, як наші хазяїни мало не подуріють з радошців?

Антон. Від чого-ж то?

Василь. Послі, послі роскажу. От, так штукерія буде!...

Антон. Ой, не радій заздалегідь! Одначе, поки там що, а тепер наша воля! (Гука). Оришко! Мерцій сюди! Гукай на Горпину!

Василь. Горпинко, моя рибонько, скорій іди!

Оришка. (Вбігає). Чого це батько так рано поїхали до церкви, ще і до вечірні не дзвонили?

Горпина. (Вибігає). Чого це так рано сьогодня пошабашили роботу?

Василь. Ох, які ви дівчата цікаві!

Антон. Старим Богу молитись, а молодим веселитись! (Съпівають):

Антон, Василь і дівчата.

Тепер нам воля,
Тепер нам роздоля, —
Гуляймо-ж, съпіваймо,
Доки щастить доля !

Дівчата. Ой як-же любенько,
Бєть ся серденъко,
Сыміеть і радіє,
З коханя млїє !

Всі. Тепер нам воля,
Тепер нам роздоля, —
Гуляймо-ж, съліваймо,
Доки щастить доля !

Антон і Василь.

Дівчино-серденъко,
Любимось вірненъко
Кохаймось до віку
Без міри, без лїву!

Всі. Тепер нам воля,
Тепер нам роздоля, —
Гуляймо-ж, съпіваймо,
Доки щастить доля !

Д I Я II.

— Левада. — Верби і лоза, річка. — Ніч. —

Я В А I.

Горпина і трохи згодом **Василь**.

Горпина. (Виходить і придивляється). Насилу батько заснув! Чого це він такий веселій повернувся з вечірні, мало не танцював? „Одягай ся, каже, завтра в найкращу одежду, та сподівай ся до нас доторгих гостей!” Яких? питаю. „Сама побачиш!” І довго все щось натякав таке, але я нічогісенько не розібрала. Все якісь шуточки, аж обрид мені!... Ледве-ледве уліг ся спати. Я таки, щоб запевнити себе, чи і справді заснув, взяла соломинку та і полоскотала його по щоці, а він хоч би тобі вусом моргнув,— хропе!... Що-ж це ні Антона, ні Оришки нема, і Василь десь запропастив ся? (Сідає на пеньок і сьпіває):

Світи, світи, місяцю,
І ти, ясна зоря,
Просьвіти доріжку,
А де мила моя.
У чистому полі
Там шовкова трава,
Гей, там дівчина косу
Та ї розчісувала! (Гукає).

Гу-у! Оришко, гу!
Там дівчина косу
Та і розчісувала,
Сестрицям-подружкам
Переказувала... (Знов гукає).

Сестриці-подружки,
Ви кайтесь по мені,
Не доймайте віри
Та козаченькові. (Знов гукає).

Що-ж це, і справді ніхто не іде? Самій якось аж ніби сумно сидіти. Гу-гу! Чого це Василя так довго нема? Де він запропастив ся?... А може де-не-бути притаїв ся, та дожидає моєї звістки? Чудний парубок! — „Як часом я, каже, не одкликатимуся на твій голос, то знай, що то означа, що хто-небуть за нами зорить; тоді нявкни, як кітка, і я зараз з'явлюсь!...” А ну-ну, чи відклиknеть ся, чи з'явить ся?...

Няв, няв, няв!
Ні, не чутъ!
Де ти миленький?
Василь. Няв, няв, няв!

Горпина. О, відкликається!
Голуб сизенький!

Василь (крадеть ся левадою).
Я тут, Горпино!
Я тут, рибчино,
До тебе лину,
Моя єдина !

Василь і Горпина (разом):
Як мені любо,
Серденько мое,
Які-ж ми щасливі
Тепер обое!

Горпина. Без тебе, серце,
І сьвіт не милий!
Василь. Моєму коханю
Немає міри!

Василь і Горпина (разом):

Як мені любо,
Серденько мое,
Які-ж ми щасливі
Тепер обое!

Горпина. Моя ти думко,
Щира дружино!

Василь. Дай приголублю
Мою єдину!

Василь і Горпина (разом):

Як мені любо,
Серденько мое,
Які-ж ми щасливі
Тепер обое!

Василь. Моя ти рибонько, моя утіхо, мое ти ясне сонечко!

Горпина. Справді? Мабудь таке ясне, що аж в очах темніє? Тобі-б все тільки аби цілуватись та голубитись; а ти і незнаєш, що завтра, либо, якесь мене лихо чекає? А казала тобі скільки разів: утешено, та нишком звінчаймось! А ти все: боюсь, боюсь!...”

Василь. Завтра нас може щаслива доля чекає, а не лихо! Завтра, як то кажуть, бабка ще на-двоє ворожила!

Горпина. Як? Що таке?

Василь. А таке, що єто я таку підвів машину, що твій батько і Кукса мало з радощів не подуріли!

Горпина. Яку машину?

Василь. А що, цікаво? От, ти мене раз-пораз урікала, що я полохливий і не сьміливий, а ну, нехай хто сьміливий таку штуку вигада?

Горпина. Та кажи ж-бо швидч, що таке!

Василь. Кортить? От же і не скажу!

Горпина. Скажи! я тебе поцілую.

Василь. Еге, тепер вже і „поцілую!” От, ти все на мене, що я полохливий та несъміливий!...

Горпина. Ну, на те, щоб кого обдуриТЬ, невеликої съміливости треба!...

Василь. Еге, росказуй! Ну та і штука-ж буде! — (Регоче).

Горпина. Та чого-ж ти так радієш?

Василь. Як чого? Я вже знаю чого! Як тільки діло піде й до кінця так, як воно тепер вже наклонулось, тоді ти вже певно будеш моєю!

Горпина. Як-то буду твоєю- А як я ще, може, за тебе не піду?...

Василь. (З ляком). Як? та ти-ж...

Горпина. Божила ся, що піду? Так що-ж?... А тепер от не хочу, не хочу, та й тільки!...

Василь. (З жаху не може промовит). Так ти мене..

Горпина. А ну, заплач! Чого-ж ти не плачеш?

Василь. Так ти ось як? Та ще хочеш, щоб я і заплакав? Та не діждеш же ти цього!... Будь же ти... (Хлипа).

Горпина. А далі що? Чого-ж ти замовк?

Василь. Ні, не замовкну! Будь же ти анах... Ні, не хочу я тебе проклинать! Що з того прокляття? Ну, любила, доки любий був? Прощай, Горпино, тільки-ж ти мене і бачила!...

Горпина. (Хапа його за руку). Куди-ж ти?

Василь. Не бій ся, не кинусь в річку і нагиляці не почеплюсь! Ти, може, цього іменно і хотіла-б? Одійди ти від мене, зрадницє! (Хутко іде).

Горпина. Василю, Василечку! Пострівай-бо, вернись! Ще може і справді в річку кинеть ся, або на гиляці повисне?... (Побігла).

Я В А II.

Дранко вибігає з дубиною.

Дранко. Чув я, чув своїми вухами, що отут вони съпівали! І що то Антон з моєю Горпиною, то я готов жменю жужелиці проковтнуть!... Ну, коли-б мені його впійматъ!... (Пішов, крадучись).

Я В А III.

Антон съпіває за лаштунками.

Туман, туман по долонї...
Ширкий лист на калинї,
А ще ширший на дубочку,
Кличе голуб голубочку!... два рази

(Виходить). Що воно за знак, що Оришки і доси нема? Вже давненько і съвітло погасили, а її нема та і нема! (Виймає сопілку і грає жалібної). Щось і сопілка гарчить, неначе похряпана. На бур зовсім погано іде. Ну, нехай же вона сьогодня не вийде? Битиму, ей-Богу, битиму! Так оддубасю, як то її і не снілось! Я не подивлюсь на тебе, що ти багатирська дочка. Е, нї, ти ще пострівай над босим съміятись! Цей босий завдасть тобі такого чосу!... Знає-ж ідолка, що люблю її, як душу. Знає, що пропадаю за нею, як... А може старий ще не спить? Що воно за знак? Яка причта—не розберу... (Грає веселої). Щось неначе шелестить... (Придивляється). Вона, ей-Богу, вона! (Присів за кущем).

Я В А IV.

Оришка съпіває.

Небо синє, аж очі вбірає,
Зорі навколо чудово блещать,

Онде і місяць із за верб виринає,
Що-ж соловейко не почина ляшать?

Як тихо навколо,
Як страшно і дивно!...

Сумно і страшно тут в самотині,
Не мов у лісі я заблудилась,
Чого-ж так довго забарилась Горпина,
Он вже і вечірня зірочка зявилася.

Як тихо навколо,
Як страшно і дивно!...

Антон і Оришка.

Оришка (Іде полохливо.) От же, Єй-Богу, нема
його! може розгнівав ся, що я так довго не прихо-
дила, та і пішов? Коли-ж батько і доси не сплять...
(Співає тихо):

Де ти, Антоне,
Мій ти соколе?
Прибудь хутенько,
Мое серденько!

Антон. Я тут, Орисю,
(підйшов). Я тут, рибчино.
Лину до тебе,
Моя дівчино!

Антон і Оришка (разом):

О, як же любо
Серце забилось,
Як мої очі
З твоїми вздрілись!

Оришка. Пригорни-ж щиро
Свою кохану!
Антон. Моя ти доле,
Мій ти талану!

Оришка. Без тебе, орле,
Сумую дуже!

Антон. Тепер про горе
Вдвох нам байдуже!

Антон і Оришка (разом):
О, як же любо
Серце забилось,
Як мої очі
З твоїми вздрілись!

Оришка. Як я щаслива
В годину цюю!

Антон. Я від коханя
Серця не чую!

Оришка. Нема вже всерці
Ні смутку, ні горя.

Антон. Дай, поцілую
Твої очі-зорі!

Антон і Оришка (разом):
О, як же любо
Серце забилось,
Як мої очі
З твоїми вздрілись!

Оришка. А що, ти дуже гнівав ся, що я так довго
барила?

Антон. Тепер вже прохолонуло.

Оришка. (Сьміється). А дуже кипіло?

Антон. Як у пеклі!

Я В А В.

Ті-ж і Горпина з Василем.

Горпина. (Підкралась до їх). А тпру-тпрус!

Оришка. (З ляком). Ой-леле!

Антон. Це Горпина дуріє!

Горпина. (Тягне Василя за руку). Люди добрі, подивіть ся на оцього сича! (Регоче). Чи ви його бачили коли таким?

Антон. Що це з тобою, Василю?

Горпина. Вони, бачте, розгнівались, що з ними пошуткувала!... Ну-ж бо, засьмій ся! (Шарпає його.) Та засьмій ся-бо!

Василь. Ну, та що з того? (Усміхається).

Горпина. (Плеще в долоні). Таки на своєму, на своєму поставила!

Василь. Радій!

Антон і Оришка. Що-ж таке трафилось?

Василь. Ат, сказано: кручена вівця!...

Горпина. (Регоче). А таки на своєму поставила! Таки росказав мені все до чиста!

Василь. (Сміється). Колись і мое буде зверху!

Горпина. Дожидай ся! (Чути шелест).

Антон. Мовчіть! (Придивляється.) Стійте, щось крадеться через леваду!

Оришка. Ой-лелечко!... Чи не батько?

Горпина. Я не боюсь, хоч би і батько!

Антон. Втікайте, дівчата, в кущі! А ти Василю, іди сюди. (Дівчата ховають сю). Як що це твій або мій хазяїн, давай, помнемо їм добре боки!

Василь. Ні, краще і ми втікаймо!

Антон. Дурний! Чого ти боїш ся? Насунемо шапки на очі, той не пізнає, та давай пополупим добре... Приляж! (Прилягли трохи отдалъ).

Я В А VI.

ТІ-Ж і Нечипір.

Нечипір. (Придивляється). Куди-ж це я забрів? Це мабуть, мара мене воде! Свят, свят, свят!... Я і бачив, що щось все мені доропу перебігало, не-

наче кіт або тхір!... Та де-ж це шлях? (Придивляється). Сказати би пяний а то тільки дві чарки випив з кумом Петром, ще тільки сонечко звернуло на спочинок... Левада чи що? Дядина мені казала колись, що як заблудишся, то мерщій переверни сорочку коміром назад, та читай: „Да воскресне Бог”, то зараз і виведе тебе на шлях!

Антон. Це щось не з наших!

Василь. Щось чужосторонне!

Нечипір. I не пив же богато!... Дві чарки тілько і съорбнув, а памороки так забило, що нічого не розчолопаю. Вже мабуть скоро і північ, а я все блукаю! О, щось нїби котиться, куценьке та чорне!...

Антон і Василь. (перепинили його). А хто це такий?

Нечипір. Братіки, голубчики, пустіть мене, єй—Богу, я не злодій!

Антон. Хто ти такий? зараз признавайся!

Нечипір. А хто його зна, я і сам тепер не знаю, хто я!

Антон. Та відкіля-ж ти?

Нечипір. Я відкіля? Відціля-ж таки, з Іванівки!

Василь. З якої Іванівки?

Нечипір. З якої Іванівки? З нашої, з ції Іванівки.

Антон. Це з тієї, що біля Ревуцького?

Нечипір. Так тошно!

Антон. Чого-ж це тебе аж сюди, за пятнайцять верстов, занесло?

Нечипір. Ого-го! пятнайцять верстов? От анахтемська мара аж куди затирала!...

Василь. Яка мара? Та чи ви про своїм умі?

Нечипір. Мара? Чорненська таке, котиться попереду!...

Антон. Чи ти не божевільний часом?

Нечипір. Об тім я достомітно не звестен! Бачите,

випив я з кумом Петром дві чарочки і вийшов, ще тільки сонечко стало спочиватъ...

/ **Василь.** Та ви-б роскажіть нам товком, що з вами трафилось?

Нечипір. Стрівайте ж-бо! Кажу-ж вам настоящим товком: випив я дві чарочки з Кумом Петром, ще тільки сонечко стало спочиватъ...

Антон і Василь. Та це вже ми чули. А далї що?

Нечипір. Ну-да, ну-да!... Значить, випив я дві чарочки з кумом Петром... I був у шинку ще той, що позаторік... ось, як бо його?... Ну, що у Степана, Сьомового зятя... його хата зараз коло греблї!... Як перейдеш греблю, а вона в вічі тобі тиць!...

Антон. Та чи не конокрад ти, що так плутаєш?..

Василь. Бог-зна що, Антоне, ти говориш. Придивись на нього, хіба він схожий з конокрадом?

Антон. Та він і справдї чи не божевільний?

Нечипір. Отак було вже раз zo мною торік, як раз на Великдень!... Стало бить, теж так: випив я дві чарочки з кумом Петром... не більш, не меньч..

Василь. Слухай, Антоне! Оце, по моєму, як раз такий чоловік, як нам треба. Нї він нікого тут не знає, нї його не знають.

Антон. А що ти думаєш? I справдї! От буде кумедія, так кумедія!

Нечипір. Може вам треба на що лихе, то шукай--те собі дурніщого!...

Василь. Та нї! Ми не такі люди, щоб вас на лихе підмовляли.

Антон. Дівчата! А ідіть сюди, годі вам ховатись!

Оришка і Горпина. (Підійшли). Хто це? (Нечипір простяга їм руку).

Василь. Не придивляйтесь, бо не пізнаєте! Се чоловік чужосторонній.

Нечипір. (До дівчат.) Здалека... Але як воно

стало ся оце діло, то і не розберу... Чудасія! сказать би пяний був, а то зрозумійте: тільки випив, казаць дві чарочки з кумом Петром, тільки ще сонечко сіло...

Антон. Ходімо відціля, бо тут не безпечно, та там вже до ладу про се побалакаємо!

Нечипір. Сторія, та й тільки!... Ну, нехай би був пяний!... А то випив дві...

Оришка. (До Антона). Та ви товком нам скажіть, що це ви затіваєте?

Антон. Нехай тебе покортить... Ходім, ходім!

Нечипір. Кажу-ж вам товком: випив я з кумом Петром... (Антон, Нечипір і Оришка пішли).

Я В А VII.

Горпина і Василь.

Василь. От, ти все казала, що я несъміливий та плохий, а от, бачиш, вже діло наше кипить!

Горпина. Цяця, цяця! Дай я тебе погладжу по головці!

Василь. Гладь цуцика, а я людина!

Горпина. Ти-ж мій цуцик! (Регоче. Пішли).

Я В А VIII.

Дранко іде, зігнувшись, з дубиною.

Дранко. Щоб мені молотка не вдергати в руці, щоб мені не довелось ніколи приварити пятки до коси, щоб мені ніколи не загартувати кресала, коли я знов отут не бачив Антона своїми очима вже з сусідовою Оришкою!... Це той, про кого Кукса каже, що ненавидить бабського кодля... Добре не навидить!... Ну, тай посміють ся-ж я з сусіда! Що то не Василь, то я певен, бо Василь пішов до брата свого, ще з вечера одпросив ся! Ну, колиб я їх упій-

мав, взяв би Антона за чуба, а Оришку за коси, та і привів би до сусіда, щоб потішив ся ними!... Стрівай, щось іде... (Присідає).

Я В А IX.

Кукса і Дранко.

Кукса. (Ідучи, тихенько съпіває: „Ой не спить ся не лежить ся і сон не бере”...) Щось не спить ся! Колиб швидч съвітало, ніяк не діждусь того ранку. Неначе щось там на небі загальмувало ніч, та і задержує на місцї, як воду на ядовім опусті; А Антон замкнув ся у млинї, гукав-гукав, стукав-стукав, не хоче відімкнути. А ну, навідаюсь до свого кладу, чи не хапнув його Антон?...

Дранко. (Кинув ся на ньото з дубиною. А, впіймав я тебе!

Кукса. Тю, хто це?

Дранко. Це він, сусіде?

Кукса. А який же біс? Що це ви, бодай вас, мало мене дубиною не вгріли?

Дранко. Та то я шуткував! Хотів вас налякати!

Кукса. Добрі були-б шутки, як би оперезали по плечах!

Дранко. Чого це ви блукаєте по левадї?

Кукса. А ви чого?

Дранко. Та так... Приснило ся, бачте, мені що ніби щось крадеть ся до кузнї, я прокинув ся та швидч на двір. Ну, а потім вже подумав коли встав, то обійду навколо двору, так, на всякий случай!...

Кукса. А дубину-ж де зачепили?

Дранко. По дорозї... так, про всякий случай!

Кукса. Ото у вас богато грошей наховано, через те вам і снить ся невіть-що!

Дранко. Іскри та жужелиця вам в вічі! Які там

у мене гроші? У вас он аж скринії тріщать від карбованців!...

Кукса. Межисітка вам в пельку! Мавши пять дочок, чорта лисого виховаєш!...

Дранко. Так у вас же тільки пять, а в мене їх сім!

Кукса. Та адже-ж і пять!...

Дранко. Але-ж не сім?

Кукса. Але-ж і пять, кажу!...

Дранко. Та у вас буде скоро менше!

Кукса. (У бік). Від кого-ж це він провідав про жениха?

Дранко. А Антон ваш і справді ненавидить бабського роду?

Кукса. Бачте, я-ж вам казав!...

Дранко. Бачу, бачу! (Регоче).

Кукса. Чого-ж це ви регочете? (Дранко регоче). От же, я вас вилаю проти неділі; Вдаєте з себе богобоязного, а лізете на сварку, щоб на гріх підвести.

Дранко. Та то я так, шуткую! (Подає руку). Вибачайте.

Кукса. Чудесно у вечерні дяки съпівали: „Блажен муж!”.

Дранко. У Пречистої краще! Там один басистий як ревне, як ревне, аж неначе у голові тобі реве і волосє до гори лізе!...

Кукса. (Хапа себе за голову). Ой-ой-ой!...

Дранко. Та у вас вже не полізе, ви безпечні...

Кикса. Конешне, є усякі скусники.

Дранко. Чи не хочете понюхати? (Помовчав). Завтра, кажуть, весілє у когось буде?

Кукса. (У бік). О, знову! Від кого-б це він довідав ся?...

Дранко. Чув я, що і вас кликатимуть.

Кукса. (У бік). Що? Оцього я зовсім не розберу!
(До нього). До кого кликатимуть? Чи ви з просоння,

чи... Я чув, що ніби-то вас кликамуть, а не мене!

Дранко. (У бік). Що це він товче? Хто-б йому це сказав?

Кукса. (У бік). Чи не писар йому шепнув?

Дранко. Ну, коли вже про це довідались, то просимо....

Кукса. Вас не минати? Де-ж таки, борони Боже! Звісно, по сусіству покличенмо і вас.

Дранко. Та ви це як?

Кукса. Навспряжки!

Дранко. Хто з нас спить?

Кукса. Не знаю.

Дранко. Хто з нас дурний?

Кукса. Не знаю! (Регоче.)

Дранко. Тъфу!

Кукса. А вам двічі: тъфу!

Кукса. (Съпіває):

Дранко. Либонь, випитати

Сусід мене хоче,

Кукса. Ви навмісне, чи у съмішки?

Дранко. Пошуткував з вами трошки.

Разом. Не такий я, не такий я, вибачай,
Щоб признатись на отчай!

Кукса. Хіба вже признастись,
Щоб не зволікатись?

Дранко. Ач, ніби і не злить ся,
Ой, хитра лисиця!

Кукса. Що ви чули, те правдиво.

Дранко. Завтра в' когось буде диво.

Разом. Не такий я, не такий я, вибачай, і тд.

Кукса. Чого він съмієть ся,
Баньки витріщає?

Дранко. Неначе сорока
В вічі заглядає.

Кукса. А що кортить? признавайтесь?

Дранко. Пожалуста, не в'їдайтесь!

Разом. Не такий я, не такий я, вибачай, і тд.

Дранко. Краше давайте знюхаємось та і підемо спочивати, а завтра, як Бог дастъ, діждемо. (За Куксою Василь чхає). Доброго здоровячка!

Кукса. Дякую! Тільки це не я чхнув, бо я ще і не понюхав, то чого-ж би чхав? /

Дранко. Та невже? А мені здало ся...

Кукса. І завжди вам Бо-зна що здаєть ся. Я іноді обидві ніздри забю, що аж не дихну, і тоді не чхаю... Так що, кажете, завтра? (За Дранком Антон чхає). Доброго здоровячка!

Дранко. Ой, що те таке?

Кукса. Що?

Дранко. У мене за плечима щось так чхнуло, що аж неначе сімсот сувічик в очах блеснуло!...

Кукса. Бачте, я казав вам нераз, що це місце не безпешне!

Дранко. Хто-ж вам казав? (Чутно: свист, хрюканнє, гавканнє і гомін).

Кукса. О, о! Чуєте (Обое з ляком втікають). Ті-каймо!... Куди? Туди?... Сюди?...

Я В А Х.

Вибігають: **Антон, Василь, Оришка і Горпина.**

(Співають):

Отак ми їх налякали,
Що обое повтікали,
Не вернуть ся вже сюди.
Тепер ми злишились біди.

Ну ж-бо веселіші, засьпіваймо що любіще.
Ой дівчина горлиця,
До козака горнеть ся,
А козак як орел,

Як побачив, так і вмер...
 Умер батько - байдуже
 Вмерла мати байдуже;
 Умер милий, чорнобривий, —
 Жаль мені його дуже!

I за батька „Отче наш”,
 I за матір „Отче наш”,
 За милого душу,
 Танцювати мушу! . . .

— ЗАВІСА. —

ДІЯ III.

Обставини такі-ж, як і в перший дії. — День.

ЯВА I.

Дранко один.

Дранко. (Стойть на тину і дивить ся на гору, на шлях). Що воно за знак, що і доси той жених не їде? Вже і люди почали сходитись на весілє, а його нема та і нема! О, щось закуріло!... Троє, чи двоє коний? Здається ся, троє? Так, троє... Ще і добре коні!... Еге поспішна! Поспішай, поспішай! Пристяжні вскач біжать! Добре конячки! Здається ся, він у синьому жупані? Чи то, може, сердюк? А тільки у синьому! Ні, здається ся, у чорній бурці. Певно, бурку накинув, — щоб незапорошило... Ач, неначе той азіять!... О, вже ближче...

ЯВА II.

Кукса і Дранко.

Кукса. (Вийшов з двору і не бачучи Дранка, вилазить на тин I—біда! Вже гостий повно в подвірі і в хаті, а жениха і доси не видко, не їде та і не єде! І хто їх накликав, тих гостий? І свати у третіх, і куми мої, і куми братові, і своядки кумівські!... На-

лізло такого, що і не перелічиш. Неловко спитати, хто їх сповістив... (Дивить ся на гору).

Дранко. Чи не диво! То зовсім не коні, а щось ніби теля жене...

Кукса. (Дивить ся). Щось свиню жене, мабуть у базар!... (Спостеріг Дранка). А чого то ви зоплялись на тина, як то проява?

Дранко. А ви чого там маячите, як пугало?

Кукса. Та сказали діти, що десь пожежа!

Дранко. То ви вилізте на хату, відтіля видніщ буде.

Кукса. А хоч би і на димар виліз, вам що до того?

Дранко. Вилізте, вилізте, та візьміть ще і клепала в руки... Скликайте людий на гвалт!

Кукса. А ви візьміть віху та махайте!

Дранко. Не лізьте осою в вічі!

Кукса. Не чіпайте мене!

Дранко. Який чорт вас зачіпає?

Кукса. Отой, що балака!

Дранко. Ви хоч би лисину прикрили: блещить на сонці, як бляха у соцького!...

Кукса. А ви-б розчесали свою кущтрю, а то во-робці подумають, що куделиця, і обсмикають на гнізда!

Василь. (З двору.) Хазяїн! Якийсь чужосторонній чоловік іде до вас.

Дранко. (Скочив з тину). Невже? Слава тобі, Господи! Як це я його прогавив? (Побіг у свій двір).

Я В А III.

Антон і Кукса.

Антон. (Вибіг з двору). Хазяїн! Якийсь чоловік, либонь парубок, заїхав у зайдний двір до Гершка, переодяг ся у стару одежду, спитав, де ваша хата, і

іде вже сюди.

Кукса. Чи і справді? ти його сам бачив?

Антон. А як же, своїми очима бачив! Я ішов з містечка, дивлюсь: що воно за чудеся? Якась людина скидає з себе гарну одежду і надіва стару! Я і прислухався, чую, питає: „Де Куксова господа?”

Кукса. Спасибі тобі за звістку, Антоне! Я тебе Антоне люблю, єй Богу, люблю! Зоставайся у мене ще років на два, або і на три, заслужиш чимало грошенят, тим часом, може твоє серце привернеться до дівчат, тоді свататимеш мою Палажку! І вона тим часом підросте та вилюдніє!

Антон. Коли так, то вже краще віддайте за мене Оришку!

Кукса. Оришку? І Оришку віддав би, так... (Оглянувся, тихо). Це-ж приїхав жених до Оришки!

Антон. Жених? Ну, як що Оришку ви віддасте за цього жениха, тоді попрощайтесь із Антоном, і з млином своїм, і з господою?

Кукса. Як? що?

Антон. А те, що спалю!

Кукса. (У бік). Он воно що! (До нього). Так ти так ненавидиш бабів?

Антон. Ненавидив, а оце раптом привернуло мене до бабів!

Кукса. Привернуло? А щоб тебе вивернуло!... (Хутко іде за ним). От тобі і вглядів у два ока! Та пострівай-бо, Антоне!... Невже це ти навспряки?.. (Пішов).

Я В А . IV.

Нечипір (виходить з за хати) з **Василем**.

Василь. Оце-ж хата моого хазяїна, а ото Куксова.

Нечипір. Побачимо, що з цього вийде? Мушу вже

стати у пригоді добрим хлопцям. Спасибі їм: нагодували мене і гроший помінили ся дати аж десять карбованців!...

. Я В А В.

Нечипір і Дранко.

Пранко. (Вибігає з своего двору). Милости прошу! (Хапа його за руки і тягне до себе).

Нечипір. Чого це ви до мене пристали? Пустіть!...

Дранко. Ви від Лахтіена Хведоровича? Я зараз догадався!

Нечипір. У чім догадались?

Дранко. Милости прошу покорно!

Нечипір А куди ж-то проворно?

Дранко. У мою господу!

Нечипір У вашу господу?

Дранко. Все вже як слід
У мене готово!

Нечипір Я не роблю діла
З одного слова.

Дранко. Я вже і попа договорив!

Нечипір Хто-ж вам хапатись так велів?

Дранко. Одне тільки слово,
Та і марш до вінця!
Ми доведем діло
Зразу до кінця!

Нечипір Стало бить, все справно,
Тільки оком морг,
Поспієм, поспієм
З козаками на торг!

Дранко. Перекусили-б хоч мало.

Нечипір Я вже їв і хліб і сало!

Дранко. З'єли-б ще борщу та каші...

Нечипір Ще не їв борщу та каші.

Дранко. Ходім, не гаймось,
Вже в церкві вас ждуть.

Нечипір Стало бить, поївши,
Та і з Богом в путь?

Дранко. Та і чого тут відкладати?

Нечипір Може-б завтра піддождати?...

Дранко. Скажіть одне слово
Та і марш до кінця.
Ми доведем діло
Зразу до кінця!

Нечипір Стало бить, все справно,
Тільки оком морг,
Поспієм, поспієм
З козаком на торг!

Дранко. Коли поспієм, як поспієм?

Нечипір. А ви хто такий?

Дранко. Дранко!

Нечипір. Дранко? Чудне яке прозвище!...

Дранко. Так од родителів!... Ну, ходім же в хату.

Нечипір. Ні, винесіть сюди добру чарку горілки,
я виплю для хвабrosti!

Дранко. Сюди? Нічого робити! (У бік). От штукар!
(Побіг у своє подвірє).

Нечипір. Коли-б мені не забути про нашу умову
з хlopцями...

Антон і Василь. (З дворів). Крепись, Нечипоре!

Нечипір. Ще креплюсь!

Дранко. (Вибігає). Випийте і закусіть! А я зараз

таки догадав ся, що ви від Лахтієва Хведоровича!

Нечипір. Догадались? От штука!

Дранко. Ну, ходім-же в хату, бо вже пора, хоч і до вінця!

Нечипір. А добра горілка і закуска, хоч і не на голодні зуби! (Ість).

Дранко. На здоровячко!

Нечипір. Славні пирожки з мнясом!

Дранко. Ви ще не бачили моєї Горпини?

Нечипір. Гм...

Дранко. Там така окуратна, як аглицькі обценки!

Нечипір. Справді? А ну, давайте ще і по другій!

Дранко. Випийте, та швидч будемо доведити діло до краю!

Нечипір. Чудасія трафилась зо мною: тільки дві чарочки випив з' кумом Петром, ще тільки що сонечко почало сідати... Правда, я і забув що вам цього не треба росказувати!...

Дранко. Шо, як?

Нечипір. Ніяк! Отепер ніби і підкрепись! Ну, коли вже робіть діло, то робіть! що далі?

Дранко. А що-ж далі?

Нечипір. Давайте ще і дівку сюди!

Дранко. Як сюди?

Нечипір. Перед мої очі! Тут ми зробимо оглядини.

Дранко. Люди-ж съміятимуть ся!

Нечипір. А в хату я не піду, доки не розхвабрюсь!

Дранко. (У бік). От штукар! Ну, та і штукарі-ж оці городські паничі! (Побіг у двір).

Нечипір. Одначе, горілка здорована вдарила у голову!

Василь і Антон. (З дворів). Крепись, Нечипоре!

Нечипор. Ще креплюсь! Ого-го!...

Я В А VI.

Кукса і Нечипір.

Кукса. (Виходить з за тину). Куди-ж це він дів
я? Бігаю, бігаю, шукаю, шукаю, нема! (Побачив
Нечипора). Чи не він оце? От так мурмулад! (До
цього). Милости прошу в господу! Ви від Лахтіена
Сведеновича?

Нечипір. Може! А ви хто такий?

Кукса. Кукса.

Нечипір. На яку ногу?

Кукса. Нї, це бачте, таке моє призвіще, хвамилія
тоя така!...

Нечипір. Ну, то здрастуйте!

Кукса. (Съпіває):

Проши покорно!

Нечипір. Дуже проводно!

Кукса. Давно вас жду!

Нечипір. В хату не піду!

Кукса. Годї-бо вам прикидатись,
До вінця пора збиратись.

Нечипір. Не слід ніколи спішити,
Щоб людий не насьмішити.

Кукса. Та як же це буде?
В мене все готово!
Ну, скажіть вже, Бога ради,
Ви своє хоч слово!

Нечипір. Лехко сказати,
Тяжко зробити:
Перш треба подумати,
В голові подлубати!

Кукса. Я зразу роблю!

Нечипір. Я так не люблю.

Кукса. Думайте-ж скорій!

Нечипір. Який ви мудрій!

Кукса. Перестаньте вже съмішити,
Пора ділом нам спішити!

Нечипір. Далебі я не съмію ся...
Я не той, яким здаю ся!

Кукса. Годї, годї, сину!
Скинь драну свитину,
Вона тепер не в пригоді,
Посьмішив та і годї!

Нечипір. Вчиню вашу волю,
Нічого робити!
Тільки цур, щоб потім
Не прийшлося жаліти!

Кукса. Та годї тобі съміхоторити! От, який, єй-
Богу, втішний! Кажу-ж, що я вже догадав ся.

Нечипір. Догадались? Тільки шиворіть-на-виво-
ріт...

Кукса. Як шиворіт на виворіт?

Нечипір. Вовною на верх.

Кукса. Що ти говориш?

Нечипір. „Здоров, каже, Ісаю!”—Та чаек шукаю!
„Ачи живздоров?”—Вже чотирі знайшов!—„Що ти,
дурню, говориш?”—Та старої не зловиши.

Кукса. Що таке?

Нечипір. Куркулю-муркулю! Розбери, що я го-
ворю.

Кукса. Ну, та і штукар же ти, паничу!

Нечипір. (Довго дивить ся на нього). Давайте
сюди дівку!

Кукса. Як?

Нечипір. Не сердьте мене, а робіть, що я прика-
зую! Ну, живо, хутко! Дівчину сюди і добру чарку
горілки!

Кукса. От який втішний! Побачимо, що з цього вийде. (Побіг).

Нечипір. Отак їх попоганять, як жеребців на аркані!

Антон і Василь. (З дворів). Крепись, Нечипоре!

Нечипір. Ого-го-го! Ще креплюсь! Здорово креплюсь!

Я В А VII.

Нечипір, Дранко, Кукса, Горпина і Оришка.

Дранко. (Тягне Горпину). Хочеш, щоб за патлії тебе потяг?

Горпина. Пустіть, я і сама піду. (Виривається і іде до Нечипора). Ви хотіли на мене подивитись?— Ну, дивіться!

Кукса. (Тягне Оришку). Іди, іди, нічого там страшного нема!

Оришка. (Ледве здержається від съміху). Ох, я-ж соромлюсь!

Кукса. Та чого-бо ти, дурочки! Воно тільки спершу трошки якось ніби ніяково! (Підносить Нечипорові горілку; побачив Дранка з дочкою). А це що таке?

Нечипір. (До Оришки). Подозвольте на вас придивитись!

Дранко. (Нечипорові). На що той чорт лисий притирив сюди свою слиняви?

Кукса. (Нечипорові). На що це мій сусіда пріпер сюди свою витрішкувату?

Нечипір. (До дівчат). Позвольте нам подивитися в зуби!

Дівчата. З якої речі?

Дранко. (Горпині, съміючись). Роззяв вже йому рота!

Горпина. Не хочу! ..

Кукса. (Оришці). Покажи вже йому зуби!

Оришка. Ні за що на сьвіті!

Кукса. Дивись, я свої покажу! Що-ж тут такого?

Дранко. Дивись, я свої вишкирю. Нехай дивить
ся!

Нечипір. Як бачу, то ви дуже церемонні.

Дранко. (Горпині). Роззяв, пожалуста!

Кукса (Оришці). Покажи, зділай милость!

Дранко. (Горпині сердито). Роззяв, кажу тобі!

Кукса. (Оришці). Покажи, кажу тобі! (Дівчата
втікають; з дворів народ наближується до воріт і
деякі починають гукати: „Свате! Чи скоро ми поба-
чимо вашого жениха?”).

Дранко і Кукса. (До своїх дворів.) Зараз!

Дранко. (У бік). Певно, що Лахтієн Хведорович
обом нам одного жениха прислав!

Кукса. (У бік). Певно, цей жених заплутався!

Дранко. Подивитесь опісля! Кінчайте, Бога ради!

Кукса. Опісля заглядатимете хоч і що-дня! Тіль-
ки боржій доводьте діло до кінця!

Нечипір. Я вже скінчив.

Кукса. Ви, може, думаєте, що сусіда мій, то це
я; а що я, то це мій сусіда?

Дранко. Певно ви думаєте, що я, то це мій сусіда,
а що мій сусіда, то це я?

Нечипір. Ні, я нічого не думаю!

Кукса. Ну?

Дранко. Ну?

Нечипір. Ну? Та не сіпайте-бо мене, як циган до-
хлу шкапу! Я, одначе, ніяк не розберу, про що ми
товкуємо?

Я В А VIII.

Ті-ж Василь і Антон.

Василь. (До Дранка). Хазяїн! Піп прислав, каже, щоб швидч їхали бо церкву запре!

Антон. (До Кукси). Вже музики прийшли; пи-тають, чи починать грать?

Кукса і Пранко. (У бік). От тобі і здрастуй! Тре-ба іти на одчай! (До Нечипора). Ну, котру-ж?

Нечипір. Рад би на обох женитись!

Дранко. Як на обох?

Кукса. Хіба можна на двох разом?

Нечипір. У турків можна і на трох!

Дранко. Я це чув.

Кукса. Там можна.

Нечипір. А в вас не можна, бо я вже жонатий!

Кукса і Дранко. Жо-жо-жонатий?... Як жона-тий? Ти-ж хто такий?

Нечипір. Ніхто!

Кукса і Дранко. Що-ж тепер?

Нечипір. А тепер, спасибі вам за хліб-сіль і за ласку! Прощайте!

Кукса і Дранко. Стрівайте! Як же це?

Народ. Ну, та і довго ви там торгуєтесь! Неначе вола або коня купуєте.

Кукса. Виходить, що я сам себе обдурив!

Дранко. Виходить, що я сам себе пошив!

Кукса. Кого-ж тепер лаять, кого бить? Дайте мені його, я йому все волосє вискубу!

Дранко. Дайте мені його, я його роздеру!

Кукса. Так ніж, не так буде, а ось як! А, тепер я догадав ся! (До Дранка.) Це ви, мабудь, нарочито підвели під мене таку машину, щоб мене осоромити перед усім миром?...

Дранко. А то хіба не ви накликали мені повен двір гостей? Як я тепер гляну людям в очі?

Кукса. Так не посмієтесь же, не діждете! Антоне! Клич зараз сюди Оришку! (Антон побіг і хутко веде Оришку). Ого-го! Ще той на сьвіт ненародився, щоб з мене покепкував! З такими сусідами краще сторч головою в ополонку, або на гиляку!...

Дранко. Так і я-ж не дам вам у кашу мені наплювати! (Гука у свій двір. Горпино, тягни сюди Василя!

Антон і Сришка. Ми тут.

Кукса. Антоне! Я помилув ся! Оцей жених (Штовхва Нечипора), приїхав до сусіда. А я вже давно наважив ся віддати за тебе Оришку; бери її! Ось як у нас!

Оришка. (Кидаєть ся до нього). Таточку, голубчику, мій ріднесенькій.

Кукса. (До Антона). Я хотів тільки трошки подратувати тебе! Ну, уклони ся-ж хазяїнові в ноги за таку честь!

Дранко. (Кричить). Горпино! швидч сюди!

Кукса. (До Антона). Що-ж ти стовбичиш?

Антон. За що-ж я вам кланятимусь?

Кукса. Гордий! От за це іменно ти мені до вподоби! Отакий і я гордий! Але-ж як закон велить, то я все вклоняюсь та і вклоняюсь...

Антон. Хіба що закон! Закон мушу сповнити! — (Бере Оришку за руку). Благословіть нас, тату, на чесний шлюб!

Василь і Горпина. Ми тут!

Дранко. Мерщій мені в ноги!

Василь. Я можу! (Кланяєть ся).

Дранко. (До Кукса). А у нас ось як! Сусіде! дивіться ся.

Кукса. Бачу! Не повілазило мені!

Дранко. (Дочці). А ти?

Горпина. Голова не згиняєть ся!

Дранко. Ач яке зілячко! Я радий, що випихаю тебе з двору, меньч клопоту мені... Але все-ж таки уклонитись батькові мусиш, бо так закон велить!

Горпина. Хіба що закон. (Кланяєть ся з Весилем).

Кукса. Боже вас благослови!

Дранко. Боже вас благослови!

Василь. Тепер, хоч ви на мені всі кліщі побийте, я вам слова упоперек не скажу!

Дранко. Через те ти мені і любий, що такий покірний! Я вже троє кліщів на тобі побив, а ти все кориш ся!...

Кукса. Сусіде! Тепер тільки чотирі!

Дранко. А в мене тільки шість!

Кукса і Дранко. (Гукають). Люди добрі, милости просимо сюди! Вітайте наших молодих.

Нечипір. От і слава Богу!

Кукса і Дранко. (До нього). То вас, стало бить, не Лахтієв Хведорових прислав?

Нечипір. Ні!

Кукса і Дранко. Хто-ж ви такий?

Нечипір. Я-ж вам кажу: так собі, ніхто.

Дранко. Так чого-ж ти лізеш в очі?

Кукса. Убирав ся-б собі з двору—і любісенько!

Нечипір. Я і піду!

Кукса. Може ще жених і приїде...

Дранко. Може ще жениха можна і підождати?

Я В А IX.

Ті-ж і Писар Скакунець.

Писар. Не приїдти і не дожидайтесь!

Кукса і Дранко. Як?

Писар. А так! (Сыпіває):

Как без политики жити,
На цім химернім съвіті?...

Бо то я таку политику підвів, і листи до вас написані оцією скусною рукою!

Кукса і Дранко. Чорти-б вас побрали з ващою политикою!

Оришка. (До Кукси). Годі, таточку, гніватись!—
Так, стало бить, Богу завгодно...

Горпина. Тату, не робіть бешкету, бо відкинусь
від благословення!

Писар. Всюльбезнійші мої приятелі і милостиві государі! Послухайте мене, дурного, то може, Господь допоможе і вам порозумішати!... Во время оно, когда єшо, будем говорить откровенно, не было ні неба, ні землі, а стояв тільки один плетений тин... I був тоді, мої всюльбезнійші приятелі і милостиві государі, будем говорить откровенно, один цар....

Кукса. Це ви вже знов нудоту затягнете? Я поблагословив, стало бить, слова вже не зламаю!

Дранко. Або може підведете під нас таку политику, що і очі рогом полізуть? Благословеніє дано, стало бить амінь!

Писар. В таком случаї, будем говорить откровенно: юра, юра, юра! (Сыпіває):

Кожний писар з покон вік —
Політичний чоловік....

Дранко. Сусіде! Чи не помиритись нам на радощах, та згуляти два весілля в один кошт?

Кукса. Та воно, звісно, дешевне... (Простяга руку). А що-ж! (Цілують ся). У вас вже півчі договорені, а в мене музики! (Тихо). Пошили ся в дурні обое, треба вже мовчати.

Дранко. Гей, свашки, приданки! Убирайте молодих та споряджайте їх з Богом до вінця! Дружечки! Ну-ж, гукніть весільної! Сповістіть Божий мир про нашу радість!

Дранко. Просимо дорогих гостей величати наших молодих весільною піснею!

Х о р :

Ой попе, попе,
Батьку наш!
Відчиняй церковцю,
Проти нас,
Звінчай діток
Одноліткі
В Божий час!

(Кукса і Дранко радіючи показують один другому на пальцях, що вже не п'ять, а чотирі, не сім, а шість. (Можна закінчити дію і танком).